

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of
Foreign Affairs FDFA

БЪЛГАРСКИ
ЧЕРВЕН КРЪСТ

АЗБУКА на МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО

Съдържание

Въведение	3
Речник	6

Въведение

Международното хуманитарно право – известно още като Правото на въоръжен конфликт или Военно право (*ius in bello*) – се прилага в случаите на въоръжен конфликт и има двойка цел: да регулира воденето на въоръжени действия и да защити жертвите на въоръжени конфликти. То обаче не дава отговор на въпроса дали определена война е законна или не (*ius ad bellum*). С това се занимава Устава на Организацията на обединените нации (ООН). Международното хуманитарно право се прилага във всички типове въоръжени конфликти, независимо дали са законни или не, и следва да бъде спазвано от всички страни в конфликта. Значителна част от международното хуманитарно право, която се занимава основно с воденето на военни действия е разработена по време на международните мирни конференции през 1899 и 1907 в Хага („Хагско право“). Участниците в тях приемат голям брой декларации и споразумения, насочени към поставянето на ограничения на начините и методите на водене на военни действия, като например Хагските Конвенции от 1899 и 1907 г. относно законите и обичаите на сухоземната война, различните споразумения, касаещи воденето на морска война и декларациите от 1899 г., забраняващи употребата на отровни газове и на взривяващите се куршуми.

Разпоредбите относно закрилата на жертвите на въоръжени конфликти („Женевско право“) се съдържат в четирите Женевски Конвенции от 1949 г., които закрилят следните категории лица:

- ранените и болните военослужещи от въоръжените сили при бойни действия по суша (Първа Конвенция)
- ранени, болни и корабокрушенци от въоръжените сили при бойни действия по море (Втора Конвенция)
- военнопленници (Трета Конвенция)
- граждански лица по време на война (Четвърта Конвенция)

Към Женевските конвенции от 1949г. през 1977 г. са добавени два Допълнителни протокола относно закрила на жертвите на международни въоръжени конфликти и относно закрилата на жертвите на не-международни въоръжени конфликти. През 2005 г. е приет и Трети допълнителен протокол за въвеждането на допълнителна емблема.

От приемането на двата Допълнителни протокола от 1977 г., които осъвременяват правилата за водене на военни действия, стриктното разграничаване между „Хагско право“ и „Женевско право“ вече няма съществено значение.

Международното хуманитарно право се прилага в случаите на въоръжен конфликт, както международен, така и не-международен, въпреки че съществуват много повече правила, приложими при международен въоръжен конфликт, отколкото при не-международен въоръжен конфликт. Освен това, съществува и друга сфера на международното право, наричано обичайно международно право, което се прилага не само при международни въоръжени конфликти, за което първоначално е създадено, но също така и при не-международни въоръжени конфликти. Въпреки че международното хуманитарно право е насочено основно към държавите и участниците в конфликта (напр. въоръжени групи), много от неговите разпоредби следва също да бъдат спазвани и от физически лица. Държавите са задължени да спазват нормите, да предотвратяват всички нарушения и те самите да преследват лицата, виновни за тежките нарушения, в частност на военните престъпления или да екстрадират такива лица. Ако държавата не желае или не е в състояние да предприеме наказателно праследване, тогава, доколкото е възможно, отговорността се предава на Международния наказателен съд в Хага. Освен това, международната общност създаде международни *ad hoc* трибунали за преследване на престъпления, извършени в контекста на специфични конфликти (напр. Международните наказателни трибунали за бивша Югославия и за Руанда).

Участниците в конфликта са задължени да спазват международното хуманитарно право при всички обстоятелства и независимо от поведението на другата страна. Държавата-участник не може да

избегне своите задължения с аргумента, че другата страна не зачита международното хуманитарно право. Следователно Държавата-участник, която е обвинена в нарушения не може да оправдае действията си на основание това, че другата страна е извършила подобно нарушение. Клаузата за временно прекратяване, която по принцип се прилага в договорното право, не важи тук. Освен това, държавите остават обвързани от конвенциите, дори ако противникът им не се е присъединил към тях. Целта на тази „Азбука“ е да разясни основните понятия на международното хуманитарно право и да позволи на читателя да се запознае с този особен клон на международното право. Тя няма за цел да бъде изчерпателен сборник по този предмет.

Хората по време на война

Как гражданските лица и комбатантите съпреживяват войната? Защо по време на война се пренебрегват основните ценности на хуманността? Чрез проекта „Хората по време на война“ Международният комитет на Червения кръст (МКЧК) проведе интервюта с повече от 12,000 души за различните аспекти на войната. Интервютата се проведоха в 12 страни, засегнати от конфликти*. Резултатите бяха публикувани през 2000 г. www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/html/p0758

*Афганистан, Босна и Херцеговина, Грузия/Абхазия, Ел Салвадор, Израел, Камбоджа, Колумбия, Ливан, Нигерия, Окупираните палестински територии, Сомалия, Филипините, Южна Африка

Речник

Ad hoc трибунали

След конфликтите в Руанда и бивша Югославия, Съветът за сигурност на >Организацията на обединените нации (ООН) създава два *ad hoc* международни наказателни трибунала за преследване на >Военни престъпления, >Геноцид и >Престъпления срещу човечеството. Юрисдикцията на тези трибунали – за разлика от тази на >Международния наказателен съд – е ограничена по време и до конкретния конфликт.

Съществуват други смесени съдилища, чийто състав е от местен и международен персонал, които преследват престъпления, извършени в определени конфликти или при особени режими. Например: Специалният съд за Сиера Леоне и Извънредните камари в съдилищата в Камбоджа за преследване на престъпления, извършени в периода на Демократична Кампучия.

Агресия

Агресията е използване на въоръжена сила от една държава срещу суверенитета, териториалната цялост или политическата независимост на друга държава. Въпреки че международното право по принцип забранява използването на военна сила, има две изключения: въоръжена самоотбрана при точно определени обстоятелства или използването ѝ в контекста на мерки за поддържане или възстановяване на международния мир и сигурност въз основа на решение на Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации, взето съгласно Глава VII на Устава на ООН.

Понятието за агресия в международното право, което включва две или повече държави, не трябва да бъде смесвано с понятието за агресия на Международния наказателен съд. То се отнася до наказателната отговорност на лицата и засега все още не се основава на международно признато определение.

Анкета

Анкетата се провежда при съмнение за сериозно неспазване или тежко нарушение на международното хуманитарно право. В този смисъл, следва да се направи разграничение между двустранна анкета и институционална анкета, за която е създадена *>Международната хуманитарна комисия за установяване на факти с Първия >Допълнителен протокол към Женевските конвенции.*

Асиметрични войни

Войните днес не се водят изключително от конвенционални армии, но също така включват нередовни въоръжени групи. Те стават все по-„асиметрични“, т.е. налице е значителна разлика между военните възможности на воюващите страни. Международното хуманитарно право също се прилага към тези типове конфликти, независимо дали страните в конфликта (държави или не-държавни субекти) признават този клон от правото. Независимо от това, асиметрията причинява много проблеми, свързани със спазване на разпоредбите, например когато едната от страните възприема, че спазването на разпоредбите на международното хуманитарно право ще я постави в неизгодно положение или когато страната, която разполага с по-слаба технология реши да използва *>Средства и начини на водене на бойни действия, които са в нарушение на международното хуманитарно право, като например >Вероломство или използването на граждански лица като човешки щитове, или когато страната, която има надмощие, не спазва принципите на >Разграничение и на >Пропорционалност като ответна реакция на нарушенията, извършени от врага.*

Бежанци

Всеки, който е принуден да напусне родината си поради оправдан страх от преследване, като причината може да е неговата/нейната раса, религия или националност, принадлежност в определена социална група или политически убеждения, отговаря на официалното определение на „бежанец“. Конвенцията относно статута на бежанците от 1951 г. и Допълнителният протокол към нея от 1967г. регламентира статута на бежанците. В този контекст, от особено значение е принципът за забрана на връщане. Той забранява репатрирането на лица от държави, в които за тях има опасност за живота им или физическата им неприкосновеност. Офисът на Върховния комисар за бежанците към ООН (ВКБООН) следи за положението на бежанците в света, закриля и подкрепя бежанците с помощта на партньорски хуманитарни организации и ги подпомага по време на завръщането им и/или когато започват живота си във временна страна на убежище или в нова държава, която ги е приела. Бежанците се ползват от специални гаранции за времетраенето на въоръжен конфликт.

Биологични оръжия

Биологичните *>Оръжия също са известни като бактериологични оръжия.* Те са предназначени да причинят болести и смърт. Биологичните оръжия съдържат живи организми, които се размножават и освобождават токсини, които са опасни за човека, животните и растенията. Освен, че са застрашаващи за здравето, те причиняват и вреда на околната среда. Използването на биологичните оръжия е забранено от 1925г. Конвенцията за биологичните оръжия от 1972 г. забранява разработването, произвеждането или натрупването на запаси от оръжия, които съдържат микробиологични и бактериологични средства и токсини, както и приспособления за доставянето им. Тя също препоръчва унищожаването на такива оръжия.

Вероломство

Международното хуманитарно право забранява убийството, нараняването или залавянето на противник чрез прибегването до вероломство. Вероломството като деяние включва всяка форма на измама, насочена да се спечели доверието на противника и да го накара да вярва, че той има право на или задължение да осигури закрила по правилата на международното хуманитарно право, с цел да се предаде това доверие. Пример за вероломство е фалшиво искане за защитен статут чрез злоупотреба със знаци или емблеми и престорено излизане от строя на основание раняване или болест.

Вземане на заложник

Вземането на заложник е незаконното залавяне на лице, което има за последица арестуването и задържането на това лице с цел принуждаването на трета страна да предприеме определени действия, които ако не бъдат извършени, заложникът няма да бъде освободен и ще бъде застрашен от загуба на живот или физическа неприкосновеност. Вземането на заложници се счита за *>Военно престъпление и е абсолютно забранено.*

Взривоопасни остатъци от въоръжени конфликти

Взривоопасни остатъци от въоръжени конфликти е термин за механизми и боеприпаси, които лежат неексплодирани на земята и по този начин представляват сериозна заплаха за гражданското население. Протоколът за взривоопасните остатъци от въоръжени конфликти от 2003 г. към Конвенцията от 1980 г. за определени видове конвенционални оръжия предвижда, че всички Държави, страни по конвенцията, следва да отбележат и премахнат или унищожат такива остатъци в зони, които се намират под техен контрол след края на бойните действия или да предоставят цялата необходима информация и подкрепа за почистването им във въпросните зони. Протоколът обаче не ограничава използването на *>Оръжия, които оставят взривоопасни остатъци.*

Взривяващи се куршуми

Взривяващите се куршуми са използвани първоначално като муниции за огнестрелни оръжия в края на XIX-ти век. При навлизането в човешкото тяло, куршумът губи скорост и за разлика от конвенционалните, взривяващите се куршуми разкъсват тъканите на тялото и чупят кости.

По време на първата международна мирна конференция в Хага (1899 г.), използването на взривяващите се куршуми по време на *>Въоръжен конфликт е забранено на основание тяхната жестокост и нехуманност. Куршумите са наречени „дум-дум“ по името на предградие в Калкута, където са били създадени.*

Водене на бойни действия

Не всички *>Средства и начини за водене на бойни действия са позволени при един >Въоръжен конфликт.* Международното хуманитарно право регламентира кои военни операции, тактики и оръжия са разрешени. Двата общо приети принципа *>Разграничаване* и *>Пропорционалност* представляват основа за определени правила, като например забраната за преки нападения върху гражданското население или върху *>Гражданските обекти*, забраната за неизбирателни атаки и задълженията да се приемат *>Предпазни мерки*, така че да бъдат избегнати или да бъдат намалени жертвите сред *>Гражданските лица* и нанасянето на щети на граждански обекти в най-голяма степен, доколкото това е възможно.

Военна необходимост

Принципът на военната необходимост е общ принцип във воденето на бойни действия. По всяко време следва да бъде видно, че използването на военна сила е необходимо, пропорционално (*>Пропорционалност*) и законно. Основната грижа на международното хуманитарно право е да осигури наличието на баланс между военната необходимост и хуманитарните съображения.

Военни престъпления

Военните престъпления са тежки нарушения на разпоредбите на >Женевските конвенции от 1949 г. закрилящи лицата и обектите, както и други сериозни нарушения на законите и обичаите, които се прилагат в международен или в не-международен >Въоръжен конфликт. Военните престъпления включват особено: *предумишлено убийство, >Изтезания, депортиране, лошо отнасяне, незаконно задържане, >Вземане на заложници, предумишлени атаки срещу >Граждански лица и срещу >Граждански обекти, привличането на деца във въоръжените сили и грабеж.* Държавите са задължени да преследват или да екстрадират лица, заподозрени за извършването на военни престъпления на тяхна територия.

Как комбатантите съпреживяват войната*

В раздираните от война региони, 29 процента от комбатантите са ранени, 18 процента са задържани и затворени, а почти 20 процента от затворниците са изтезавани. 43 процента от затворниците споделят за убит член от тяхното семейство.

*Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Военни цели

Международното хуманитарно право прави разграничение между *>Гражданските обекти и военните цели*. Военни цели са тези, които по своето естество, местоположение, цел или употреба са в състояние да допринесат значително към военните действия и чието пълно или частично унищожение, завземане или обезвреждане би осигурило определено военно предимство. Според международното хуманитарно право военнослужещите са длъжни по всяко време да си дават сметка за естеството на потенциалната цел и да изберат тази, която се определя като легитимна военна цел.

Военнопленници

Военнопленниците са *>Комбатанти, заловени от противника по време на международен >Въоръжен конфликт*. Екипажите на търговските морски кораби и на авиолиниите с търговско предназначение, както и други лица, които съпровождат въоръжените сили, без пряко да са част от тях, имат право на статут на военнопленници.

Условията на задържане и използването им като работна сила са регламентирани в Третата *>Женевска конвенция*. Военнопленниците имат право да бъдат посещавани от делегати на *>Международния комитет на Червения кръст (МКЧК)*. Срещу тях не могат да бъдат повдигнати наказателни обвинения за военни действия, които са законни съгласно международното хуманитарно право. Военнопленниците не са свободни да се откажат от своя статут на военнопленници.

Медицинският и богослужебен персонал, които оказват помощ на затворници, не трябва да бъдат считани за военнопленници, въпреки че имат право на същото отнасяне с тях. От друга страна, *>Наемниците и >Шпионите обикновено не се ползват от статута на военнопленници*.

Въоръжен конфликт

Международното хуманитарно право се прилага към всички въоръжени конфликти. Въпреки, че никоя от съответните конвенции не съдържа определение за въоръжен конфликт, той е описан в правната литература по следния начин: „въоръжен конфликт е налице, във всеки случай, в който е налице използване на въоръжена сила между държави или продължително прилагане на въоръжено насилие между правителствената власт и организирани въоръжени групи или между такива групи в рамките на една държава.“ Конфликтите могат да бъдат международни или не-международни. За да бъде квалифициран като не-международен въоръжен конфликт, той трябва да достигне до определена интензивност. Вътрешни напрежения, >Вътрешни нарушения на реда, като размирици, изолирани или спорадични актове на насилие и други действия от подобен характер, не се покриват от международното хуманитарно право.

Как гражданското население съпреживява войната*

Войната разрушава семейния живот. Това е най-широко срещаното преживяване, свързано с войната сред гражданското население. 40 процента от интервюираните са загубили контакт с някой близък роднина. Повече от 34 процента са били принудени да напуснат домовете си. 31 процента от интервюираните казват, че някой член на тяхното най-близко семейство е загинал във войната.

*Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Вътрешни нарушения на реда

Вътрешните нарушения на реда и вътрешните напрежения нямат интензивността на *>Въоръжен конфликт*. В тези случаи се прилагат правата на човека, а не международното хуманитарно право.

Геноцид

Действия, които са насочени към пълното или частично унищожаване на определена национална, етническа, расова или религиозна група се квалифицират като геноцид. Тези действия включват изключително:

- Убийство;
- Причиняване на значителни физически или умствени увреди;
- Мерки, предназначени да предотвратяват ражданията или физически да елиминират определена група;
- Насилствено преместване на *>Деца в друга група*.

През 1948 г. Организацията на обединените нации прие конвенция за предотвратяване и наказване на геноцида.

Гражданска война

Не-международен *>Въоръжен конфликт*. Гражданската война може да се проведе в границите на суверенната територия на една държава между нейните въоръжени сили и въстанически групи или между не-държавни въоръжени групи, които провеждат продължителни и координирани бойни действия. *>Вътрешните нарушения на реда и напрежения не се считат за въоръжен конфликт*.

Гражданска защита

Гражданската защита е организация за защита и помощ в ситуация на конфликт и големи бедствия, която защитава и осигурява оцеляването на гражданското население и ограничава щетите върху *>Гражданските обекти, доколкото това е възможно*. Забранено е нападението върху членовете на службите за гражданска защита, които се идентифицират със син триъгълник върху оранжев фон.

Граждански лица

До 1949 г. международното хуманитарно право закриля ранените, болните, корабкрушенците и пленените военослужещи от въоръжените сили. >Женевските конвенции от 1949 г. разширяват закрилата по време на въоръжен конфликт и върху гражданското население. >Допълнителните протоколи от 1977 г. увеличават нивото на закрила и я разширяват чрез специални разпоредби за особени категории граждански лица (>Жени, >Деца, >Бежанци, >Журналисти).

Граждански обекти

Международното хуманитарно право прави разграничение между Граждански обекти и >Военни цели, като забранява актовете на насиллие срещу първите. В други разпоредби се съдържа специална закрила за определени особени граждански обекти, някои от които следва да бъдат обозначени с отличителна емблема: медицинските части и транспортни средства, богослужебните места, културните ценности, съоръженията на гражданска защита, предметите, необходими за оцеляването на гражданското население, околната среда, и съоръженията и инсталациите, съдържащи опасни сили (напр. ядрени централи и язовирни стени). Гражданските обекти са всички обекти, които не са военни цели.

Депозитар

Депозитар на международен договор е държава или международна организация, чиито задължения са главно от нотариално естество и включват пазене на документи, удостоверяване на документи, приемането, пазенето и предаването на съобщения, на резерви и на декларации. Швейцария е депозитар на голям брой международни конвенции, включително четирите >Женевски конвенции от 1949 г., >Първият и Вторият допълнителни протоколи от 1977 г. и >Третият допълнителен протокол от 2005 г.

Деца

Международното хуманитарно право предвижда специална закрила за децата. Страните в конфликта имат задължение да предоставят всяка грижа и помощ, от които те могат да се нуждаят поради своята малка възраст или поради каквато и да е друга причина. Храна и медицинска помощ трябва да бъде предоставена на децата, преди тя да бъде дадена на останалите. Международното хуманитарно право също съдържа специални гаранции за задържаните деца, за неприкосновеността на тяхната националност и правоспособност и за събирането с техните семейства. Децата, които са останали сираци в следствие на войната или които са разделени от техните родители, имат право на образование в съответствие със своята религия и култура.

Деца-войници

Предполага се, че днес в света има около 300,000 деца-войници. Някои се набират насилствено, докато други са се записали като доброволци, в някои случаи по идеологически причини или като начин да си намират храна. Допълнителният протокол от 2000 г. към Конвенцията на ООН за правата на детето предвижда мерки за осигуряване на реинтеграцията в обществото на децата, които са служили като комбатанти. Протоколът допълва и засилва разпоредбите на двата >Допълнителни протокола, като забранява задължителното набиране и прякото участие в бойните действия на лица под 18 г. възраст. Освен това, той изисква от държавите-членки да приемат мерки, които да не позволяват на въоръжените групи да набират лица под 18 г. възраст и да ги използват в бойни действия. Набирането на деца под 15 г. възраст във въоръжените сили или в други въоръжени групи е обявено за >Военно престъпление.

Добри услуги

Общтермин, използван да означава усилията на трета страна да намери мирно решение на конфликт между две или повече държави. Целта на добрите услуги е да се започне диалог между засегнатите страни. Добрите услуги варират от техническа или организационна подкрепа (напр. осигуряване на място за провеждане на конференция на противопоставящите

се страни), до посредничество или до участие в международни >Мироопазващи операции. Държавите, както и >Международният комитет на Червения кръст (МКЧК) или >Международната хуманитарна комисия по установяване на фактите могат да използват своите добри услуги, за да помогнат за прекратяване на конфликтите.

Допълнителни протоколи

Двата допълнителни протокола към >Женевските конвенции от 1949 г. са приети в Женева на 8 юни 1977. Първият се отнася до закрилата на жертвите на международни >Въоръжени конфликти, а вторият - на жертвите на не-международни въоръжени конфликти. Третият допълнителен протокол влиза в сила на 14 януари 2007г., като признава Червеният Кристал за допълнителна официална >Емблема.

Дюнан, Анри

Швейцарски търговец, който през 1859 г. по случайност се озовава в Ломбардия, където наблюдава битката при Солферино. Шокиран от това, което е видял, през 1862 г. Анри Дюнан публикува книгата „Спомен от Солферино“, в която предлага създаването във всяка европейска държава на доброволни дружества за помощ, които да облекчат и подпомогнат военния медицински персонал. Всяка държава следва официално да предприеме мерки да признае неутралността на военните болници и медицинския персонал, като по този начин осигури тяхната закрила. Още през 1863 г. е създаден Международен комитет за оказване на помощ на ранените, който през 1876 е преименуван >Международен комитет на Червения кръст (МКЧК). Първата международна конвенция за подобряване на състоянието на ранените и болни военнослужещи на бойното поле е приета през 1864 г. в Женева.

Емблеми (отличителен знак)

При >Въоръжените конфликти ясно *разпознаваемите емблеми служат преди всичко да закрилят от нападения военните и граждански медицински заведения, както и сградите на националните организации за оказване на помощ и техният персонал (защитна функция)*. Тази закрила е гарантирана не от самите емблеми, а се основава директно на международното право.

В мирно време, националните дружества на Червения кръст, Червения полумесец и Червения кристал имат право да използват тези емблеми за дейности, които съответстват на техните основни принципи (обозначителна функция).

>Женевските конвенции от 1949 г. признават Червения кръст, Червения полумесец и Червения лъв и слънце (която не се използва от 1980 г.) като емблеми. Червеният кристал е признат като допълнителна емблема през 2005 г. за използване от всички държави, които по религиозни или други причини не желаят да използват оригиналните емблеми.

Другите емблеми със защитна функция включват бялото знаме за >Комбатантите, които желаят да преговарят или да се предадат, както и син триъгълник на оранжев фон, като емблема на >Гражданска защита. *Неправилното използване на тези емблеми са забранени от правото.*

Женевски конвенции

След края на Втората световна война, се засилват правилата за закрила на гражданските лица и лицата, които не участват или вече не вземат участие във въоръжени конфликти. Тези правила се отнасят главно към >Гражданските лица, >Ранените, болните и корабокрушенците и >Военнопленниците. *Четири от Женевските конвенции от 1949 г. и двата >Допълнителни протокола към тях от 1977 г. съставят основата на международното хуманитарно право. Като страна по конвенциите, както и като >Депозитар на Женевските конвенции и Допълнителните протоколи към тях, Швейцария има особени задължения.*

Жени

Международното хуманитарно право изисква специална закрила за жените. Като >Граждански лица те са закриляни срещу всяко посегателство върху тяхната чест и физическа неприкосновеност. Бременните жени и майките на малки деца се ползват със същия статут като болните и >Ранените, като се преместват в защитени зони и са първите в реда на подпомагане. Други специални разпоредби закрилят жените, които служат във въоръжените сили, например в случаи, в които жените станат >Военнопленници, те трябва да бъдат настанени отделно от мъжете и трябва да са под прякото наблюдение на други жени.

Журналисти

С изключение от военните кореспонденти, придружаващи въоръжените сили, журналистите се считат >Граждански лица и се закрилят като такива. Първият >Допълнителен протокол към >Женевските конвенции от 1949 г. съдържа особена закрила за журналистите и предвижда възможност за тях да придобият идентификационна карта.

Жените по време на война

Жените са почти толкова чести жертви на принудително изгонване, разпръскване на семейството и разрушения, колкото и мъжете. Вероятността за загуба на близък член на семейството е почти толкова висок за жените, колкото е и за мъжете. Общо 40 процента от жените са загубили контакт с членове на своето семейство и 32 процента са били принудени да напуснат домовете си. 9 процента познават жертва на изнасилване, а други 9 процента са били изтезавани.

“Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Забрана на изтезанията

Изтезанията и каквото и да е друго жестоко, нехуманно или унизително отнасяне или наказание забранени по всяко време и при всички обстоятелства от *>Обичайното международно право, както и от различни международни договори като например Конвенцията против изтезанията* Допълнителният протокол към Конвенцията против изтезанията от 2002 г. засилва усилията за предотвратяване на изтезанията чрез посещения и контрол от международни и национални затворнически органи и други органи за изтъпяване на наказанията. Изтезанията и жестокото отнасяне са също така изрично забранени от *>Женевските конвенции и техните >Допълнителни протоколи.*

Изтезанията, извършени по време на въоръжен конфликт, се определят като *>Военно престъпление, а когато са част от широко мащабни или систематични атаки срещу цивилното население – като >Престъпление срещу човечеството.*

Закриляни лица

Лицата, които имат право на специална закрила съгласно *>Женевските конвенции от 1949 г. се считат „закриляни лица“.* Те включват *>Ранени, болни и корабкрушенци; >Военнопленници; >Граждански лица на вражеска територията и под контрола на противника; граждански лица в >Окупирана територия.* Следните категории обикновено се смятат за закриляни лица: медицинския и богослужебен персонал, служителите на помощните служби и на гражданска защита, чужденците, *>Бежанците и лицата без гражданство на територията на страна в конфликта, както и >Жените и >Децата.*

Интерниране

Задържане, наредено от изпълнителен орган, а не от редовен съдебен процес, без да бъдат повдигнати формални наказателни обвинения. Интернирането на *>Военнопленници по време на международен >Въоръжен конфликт се урежда от разпоредбите на Третата >Женевска конвенция. Подробните разпоредби на международното хуманитарно*

право се отнася в частност до мястото на задържане, физическото и умствено благосъстояние на задържаните, възможностите за работа, жизнените условия и прекратяването на задържането. В изключителни случаи >Гражданските лица също могат да бъдат интернирани. Четвъртата >Женевска конвенция дава възможност на страните в конфликта да приемат мерки свързани с контрола и сигурността на >Закриляните лица. Тези мерки трябва да отговарят на строги условия и следва да бъдат прегледани най-малко два пъти годишно от трибунал или от орган, определен за тази цел.

Ius ad bellum, ius in bello

Ius ad bellum се отнася до законността на заплахата или използването на въоръжена сила. Той се регламентира от Устава на >Организацията на обединените нации (ООН).

Ius in bello се прилага само при >Въоръжен конфликт, независимо от законността на този конфликт. Той регламентира както воденето на война и закрилата на жертвите. Международното хуманитарно право и ius in bello са синоними.

Касетъчни боеприпаси

Касетъчните боеприпаси са използвани редовно и в широк мащаб по време на войната във Виетнам, както и в други >Въоръжени конфликти. Те се състоят от кухо ядро, което съдържа от дузина до стотици малки бомби (суб-муниципи), които се освобождават върху широка площ. Касетъчните боеприпаси могат да имат сериозни хуманитарни последици, доколкото те имат неизбирателен ефект. Освен това, много от суб-муниципите не се взривяват, продължават да се намират на земята и по този начин представляват дългосрочна заплаха за гражданското население. През май 2008 г. в Дъблин е приета международна конвенция, която забранява производството, натрупването на запаси, преноса и използването на касетъчни боеприпаси. Конвенцията също предвижда задължение за унищожаване на съществуващите запаси, разчистване, както и помощ за жертвите. Касетъчните боеприпаси също така са предмет на обсъждане

в рамките на Конвенцията за конвенционалните оръжия от 1980 г., по която са страна основни военни сили, които не участват в приемането на Конвенцията за касетъчните боеприпаси.

Комбатанти

При международен >Въоръжен конфликт всички членове на въоръжените сили на страна в конфликта се считат за комбатанти, с изключение на медицинския и богослужебния персонал. Комбатантите могат да участват в позволени военни действия, за които те не са субект на наказателно преследване или съдени („привилегии на комбатантите“). При определени обстоятелства, лицата, които участват във въстание за защита на своята национална територия, също се ползват от статута на комбатанти, както и бойците от народното опълчение, доброволците и членовете на съпротивителните движения. Комбатантите, ако бъдат заловени, имат правото да получат статут и да се ползват от привилегиите на >Военнопленници.

Културни ценности

Културните ценности включват движими и недвижими обекти, които са значими за културното наследство на човечеството, както и сградите, в които те се съхраняват или излагат. В случай на >Въоръжен конфликт културните ценности се ползват от специална закрила от международното право. Освен, че враждебните действия срещу културните ценности са забранени, то е забранено и тези ценности да бъдат използвани за подпомагане на военните операции или като обект на >Репресивни мерки. Единственото изключение е предвидено за случаите на абсолютна военна необходимост. Закриляните обекти се обозначават с отличителен знак. Отнасянето с културните ценности е регламентирано в >Хагската конвенция за закрила на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г. и в нейните два Допълнителни протокола. Първият протокол засяга закрилата на културните ценности по време на окупация (>Окупирана територия), докато вторият увеличава закрилата, като я разширява върху не-международни >Въоръжени конфликти, както и определя индивидуалната наказателна отговорност.

Либер, Францис

По времето на американската война за независимост, по искане на президента Ейбрахам Линкълн, през 1863 г. професорът от Ню Йорк Францис Либер изготвя проект на кодекс за поведение за армията на северните щати (Съюзническата армия). Известен като „Кодексът на Либер“, той се счита за първия опит за кодифициране на законите и обичаите по време на война. Либер събира в един документ повечето от известните кодекси и обичаи, като този документ лежи в основата на >Хагските конвенции от 1899г. и 1907 г.

Международен комитет на Червения кръст (МКЧК)

Международният комитет на Червения кръст (МКЧК) със седалище в Женева е основан през 1876 като наследник на Международния комитет за оказване на помощ на ранените. Той е създаден по швейцарското законодателство като неутрална организация, независима от правителството и има същинска международна правосубектност, основана на >Женевските конвенции. МКЧК има решаваща роля за кодификацията на международното право.

Ограничения на войните*

За голямото мнозинство от интервюираните, принципът за ненападение срещу граждански лица е абсолютен. 64 процента изискват от комбатантите да могат да извършват само атаки, с които да отслабват врага и че гражданското население трябва да бъде пощадено. Само три процента от интервюираните приемат термина тотална война, в която и комбатантите и гражданските лица могат да бъдат безразборно атакувани.

*Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Ролята и задълженията на МКЧК по време на *>Въоръжен конфликт са определени в >Женевските конвенции от 1949 г. и >Допълнителните протоколи към тях.* Най-важните задачи на МКЧК включват посещения на затворници, издирване на изчезнали лица, хуманитарни дейности, като предоставяне на медицинска помощ и снабдяване с храна, контрол за осигуряване на съответствие с и разпространение на международното хуманитарно право.

Международен наказателен съд (МНС)

Международният наказателен съд в Хага преследва лица за най-тежките международни престъпления: *>Геноцид, >Престъпления срещу човечеството и >Военни престъпления.* Той ще има юрисдикция и върху престъплението *>Агресия, когато международната общност се споразумее върху определение на понятието агресия.* МНС има спомагателна роля, т.е. той започва да действа едва когато стане ясно, че националните власти, които са главно отговорни за наказателното преследване, не желаят или наистина не могат да проведат необходимото разследване и обвинение.

Правната основа на МНС е „Римския статут“, който влезе в сила през 2002 г. По настоящем (през 2008 г.) 108 държави са се присъединили към споразумението, включително и Швейцария.

Международна конференция на дружествата на Червения кръст и на Червения полумесец

Международната конференция на дружествата на Червения кръст и на Червения полумесец е върховния консултативен орган на *>Международното движение на Червения кръст и на Червения полумесец.* Тя обикновено се събира веднъж на четири години. За първи път тя се събира през 1867 г. в Париж. Представители на организациите-членове на Движението, както и страните-членки по *>Женевските конвенции, се събират заедно да обсъждат хуманитарни въпроси и да вземат решения под формата на резолюции.*

Международна хуманитарна комисия по установяване на факти

Международната хуманитарна комисия по установяване на факти (МХКУФ) със седалище в Берн е постоянно действащ орган на разположение на международната общност за разследване на обвинения за тежки нарушения на международното хуманитарно право. Нейната компетентност включва както международни конфликти, така и конфликти в рамките на една държава. 15-те експерта на МХКУФ не могат да започнат разследване докато всички страни в конфликта не дадат съгласие за това. МХКУФ се различава от съдебен орган по това, че не може да постанови присъда. Нейната роля е ограничена до установяване на факти. Тя съобщава своите наблюдения и препоръки на страните в конфликта. Комисията също може да предложи своите *„Добри услуги в подкрепа на прилагането на международното хуманитарно право.“*

Международната хуманитарна комисия по установяване на факти се основава на член 90 от Първия *„Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 1949 г.“* Понастоящем (2008г.) тя е призната от 70 държави.

Женевските конвенции*

39 процента от интервюираните в кризисните региони са чували за Женевските конвенции. Познаването на конвенциите оказва влияние върху хуманитарните нагласи: увеличено е желанието да се подпомогне на ранен или на предал се враг. 38 от тези, които знаят конвенциите, биха помогнали. Сред тези, които не знаят за конвенциите, само 31 процента биха помогнали. 56 процента от всички интервюирани вярват, че конвенциите предотвратяват войните да станат още по-лоши.

* Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Международно движение на Червения кръст и на Червения полумесец

Международното движение на Червения кръст и на Червения полумесец включва >Международния комитет на Червения кръст (МКЧК), националните дружества на Червения кръст и на Червения полумесец и Международната федерация на дружествата на Червения кръст и на Червения полумесец.

Целта на Движението основно е да закриля живота, здравето и човешкото достойнство на лицата, засегнати от извънредни ситуации и особено от >Въоръжен конфликт. В този смисъл, неговите дейности се основават на >Седемте принципа. Членовете на Движението, както и Държавите-страни по >Женевските конвенции се събират всеки четири години на > Международната конференция на дружествата на Червения кръст и на Червения полумесец.

Мини

Мините са оръжия, които експлодират при пряк или непряк контакт с хора (или животни) или превозни средства (противопехотни мини/ противотанкови мини). Те могат да бъдат използвани върху, под или близо до земната или друга повърхност. Вторият протокол към Конвенцията за определени видове конвенционални оръжия от 1980 г. регламентира използването и трансфера на всички видове противопехотни мини. Така наречената „Отавска конвенция“ от 1997 г. забранява използването, натрупването на запаси, изработването, производството или трансфера на противопехотните мини. Тя също разглежда такива въпроси като прочистването и унищожаването на мини, както и мерките за подпомагане жертвите на мини. Отавската конвенция все още не е ратифицирана от някои от основните военни сили.

Мироопазващи операции

Международните мироопазващи операции са средство на международната общност за решаване на конфликти и управление на кризи. За създаването на стабилни и мирни отношения е необходимо

да бъдат използвани както граждански, така и военни средства. След края на Студената война тези операции се развиват и днес те включват много по-широко разнообразие от задачи, включително опазване на мира и въдворяване на мир, предотвратяване на конфликти, изграждане и укрепване на мира, както и хуманитарни операции. В операциите по мироопазване и въдворяване на мир, които са под мандата или под егидата на >Организацията на обединените нации (ООН), участващите военни части са длъжни да спазват разпоредбите на международното хуманитарно право, когато активно участват във въоръжен конфликт с която и да е страна.

Многонационални сили

Многонационални или международни сили е коалиция от няколко държави, които се намесват с военна сила с еднакъв мандат. Такива многонационални сили са например Международните сили за поддържане на сигурността (МСПС/ISAF), които действат в Афганистан. МСПС/ISAF действат под ръководството на НАТО, за което имат мандат на Съвета за сигурност на ООН. Многонационалните сили са задължени да спазват международното хуманитарно право.

Човешко достойнство*

Кога едни военни действия са недопустими? Кога една война нарушава всички конвенции? При положение, че тези деяния нарушават основното човешко достойнство, казват 48 процента от интервюираните във военни зони. 37 процента смятат, че определени военни действия, основани на религиозни убеждения, са неправилни.

“Резултатите са от световните консултации на МКЧК
„Хората по време на война“

Наемници

Наемниците участват във *>Въоръжени конфликти, като не принадлежат към въоръжените сили и без да имат националността на някоя от страните по конфликта*. Те не са и жители на зоните, окупирани от някоя от страните по конфликта. Наемниците действат единствено за свой собствен материален интерес. Първият *>Допълнителен протокол към >Женевските конвенции (1977 г.) не признава на наемниците нито статут на >Комбатанти, нито на >Военнопленници*.

Насилствени изчезвания и произволно задържане

Понятието „насилствени изчезвания“ се отнася до случаите, в които лица са заловени или отвлечени от представители на държавата, тяхното задържане не е потвърдено и тяхната съдба и/или мястото на задържане на отвлечените лица е запазено в тайна. По този начин засегнатите лица губят всякаква правна закрила.

Насилствените изчезвания нарушават международното хуманитарно право и *>Правата на човека*. Никакви съображения поради наличие на конфликт или поради националната сигурност не могат да оправдаят тези изчезвания. Конвенцията за закрилата на всички лица от насилствени изчезвания е приета през 2006 г., но до този момент (статус към 2008 г.) все още не е влязла в сила. Все пак, в международното хуманитарно право се съдържат разпоредби относно насилствените изчезвания на лица вследствие на въоръжен конфликт. В частност, техните преки наследници имат право да знаят какво се е случило с тях.

Недържавни субекти

Недържавните субекти – включително въоръжените групи – имат все по-важна роля в днешните *>Въоръжени конфликти*. Въпреки, че те не са страна по международните договори, недържавните субекти са задължени да спазват правилата на *>Обичайното международно право*. От това следва, че международното хуманитарно право е юридически обвързващо за недържавните субекти.

Ненужни страдания

Забраната за причиняване на ненужни страдания е в основата на един от принципите на международното хуманитарно право. Тя поставя ограничения на *>Средствата и начините на водене на бойни действия*. *Срещу >Комбатантите трябва се прилага само толкова сила, колкото да ги остави извън строя (hors de combat)*.

Неутрална територия/зона

Неутралната територия е територията на държава, която не е страна в конфликта и която е решила да остане неутрална постоянно или във връзка с определения конфликт.

Неутралните територии следва да се различават от неутралните зони (неутрализиран зони, болнични и зони за сигурност и демилитаризирани зони), които са обособени в рамките на територията на една или повече страни в конфликта, например да приемат *>Ранени и болни, както и >Граждански лица и не-комбатанти*.

Обичайно международно право

Заедно с международните договори, обичаят е един от двата основни източника на права и задължения за държавите. Обичайното международно право се има предвид, когато държавите възприемат определено поведение, като по този начин вярват, че действат в съответствие със свое задължение. За да се развие обичайно право са необходими два елемента: систематично придържане към еднакво поведение от страна на държавите и убеденост, че тези държави действат в съответствие с правило на международното право.

Повечето от разпоредбите на международното хуманитарно право и в частност тези, които се отнасят до *>Воденето на бойни действия сега също се регулират от обичайното международно право и по този начин са обвързващи както за държавите, така и за не-държавните субекти*.

Околна среда

Атаките и начините на водене на бойни действия, които могат да причинят обширни, трайни и сериозни щети на околната среда са изрично забранени от Първия *>Допълнителен протокол към >Женевските конвенции*. Общите принципи на *>Обичайното международно право*, като например принципите на *>Разграничаване* и *>Пропорционалност* осигуряват закрилата на околната среда.

Окупирана територия

Окупирана територия е тази, която се намира под фактическата власт на чуждестранна въоръжена сила, дори ако окупацията не среща въоръжена съпротива.

Международното хуманитарно право се прилага във всички такива ситуации, независимо от това дали окупацията е законна. То регламентира правата на местното население и задълженията на окупационната сила. Последната е отговорна за осигуряването на обществения ред и сигурност, докато спазва местните действащи закони, освен ако това е абсолютно невъзможно. Освен това, окупационната сила е длъжна да осигури на местното население достъп до храна и медицинска грижа.

Организация на обединените нации

ООН е международна организация с истински глобален обхват. Тя има 192 държави членки (лятото на 2008г.) и предоставя форум за обсъждане на всички въпроси от международно значение. Швейцария става пълноправен член на Организацията на обединените нации през 2002г. Преди тази дата (от 1948 г.), Конфедерацията притежава само статут на наблюдател, въпреки че е член на много от специализираните агенции.

Международното хуманитарно право постоянно се развива чрез нови конвенции, приети от Организацията на обединените нации, особено по отношение на *>Оръжията*, *>Женевските конвенции* и *Първият >Допълнителен протокол към тях изискват от Държавите-членки да*

предприемат мерки срещу тежките нарушения на Конвенциите или на Протокола в сътрудничество с Организацията на обединените нации и в съответствие с Устава на ООН.

Оръжия

Международното хуманитарно право налага ограничения, в някои случаи и пълна забрана, върху използването на оръжията, чието действие надвишава разрешената цел да се отслаби врага. Оръжията са забранени на базата на три основни критерия: ако тяхното използване неизбежно причинява смърт; ако те причиняват несъразмерни увреждания или *>Ненужни страдания; ако те имат безразборно поразяващо действие.* Въз основа на тези три критерия определен брой особени оръжия са били изрично забранени от международните конвенции, включително *>Противопехотните мини, >Касетъчните боеприпаси, ослепяващите лазерни оръжия, >Взривявящите се куршуми, както и >Биологичните и >Химически оръжия.* Някои от тези забрани са част от *>Обичайното международно право.* Въпреки, че не са изрично забранени, използването на *>Ядрени оръжия е в основно противоречие с международното хуманитарно право, особено по отношение на принципите на >Разграничаване и >Пропорционалност.*

Парафиране, подписване и ратификация

При преговарянето на международен договор, преговарящите слагат своите инициали в долната част на всяка страница на споразумението като гарантиране на автентичността на текста. Подписът на пълномощниците (представители на държавата с пълни пълномощия за преговаряне) се полага в края на договора.

Церемонията по подписване отбелязва края на процеса на преговаряне на договора и задължава подписалите държави да действат добросъвестно в съответствие с него. Освен ако договорът не предвижда друго, подписването все още не превръща държавата в страна по договора.

Ратификацията е действие, чрез което държавата се задължава да спазва договора на международно ниво. В Швейцария, Федералното събрание (двете камари на Парламента) одобрява ратификацията на договори, с изключение на тези, за които Федералният съвет има право да подписва и ратифицира самостоятелно, по силата на закон или договор.

Популяризиране на международното хуманитарно право

Глобалната война срещу *>Тероризма, засилващият се феномен на >Пряко участие в бойни действия на граждански лица, увеличаването на броя на >Не-държавните субекти, въввлечени в конфликти, както и развитието на технологиите са само част от предизвикателствата, пред които международното хуманитарно право е изправено днес.* Въпреки, че съществуващите разпоредби на международното хуманитарно право са достатъчни да отговорят на тези предизвикателства, прилагането на тези разпоредби все още е непълно. Следователно е важно, засегнатите субекти да осигурят по-голяма степен на зачитане и прилагане на международното хуманитарно право, в частност чрез потвърждаване на съществуващите разпоредби и чрез разпространението им, както и чрез по-нататъшно изясняване на някои от тях.

Права на човека

Правата на човека са свободи, на които всеки индивид има право като човешко същество. Правата на човека са защитени посредством система от споразумения, конвенции, резолюции и декларации на международно ниво, както и чрез *>Обичайното международно право.*

Международната система за защита на правата на човека е близко свързана с международното хуманитарно право и международното бежанско право. Въпреки че са близко свързани, тези три клона са доста различни по полето си на прилагане. Например международното хуманитарно право (т.е. четирите *>Женевски конвенции от 1949 г., заедно с >Допълнителните протоколи от 1977 г.*) по принцип се прилагат само при *>Въоръжен конфликт.* Международното бежанско право (т.е. Женевската конвенция относно статута на бежанците от 1951 г.

и Допълнителният протокол от 1967г.) се прилага само към лицата с признат статут на >Бежанец, и до по-малка степен към търсещите убежище. В днешни дни, обаче, правата на човека се прилагат към всички лица по всяко време, въпреки че международното хуманитарно право има приоритет при въоръжен конфликт като специално право (*Lex specialis*).

Предпазни мерки

Въпреки че военните операции могат правомерно да бъдат насочени само срещу >Военни цели, това не предпазва гражданските лица или гражданските обекти от наранявания и повреждания. С цел те да не бъдат засегнати, международното хуманитарно право изисква, по време на провеждане на военни операции, непрестанно да бъдат предприемани мерки за предпазване на гражданските лица и гражданските обекти. Това се нарича принципът на вземане на предпазни мерки.

Прекратяване на огъня

Прекратяването на огъня представлява незабавно спиране или край на военните действия. Тази военна концепция обхваща както споразумения, договорени между страните в конфликта, така и едностранното прекратяване на всички военни действия от една от страните, възможно за определен период от време или в определена зона.

Престъпления срещу човечеството

Действия, които имат за цел да причинят голямо страдание или сериозни увреди на физическото или умствено здраве се квалифицират като престъпления срещу човечеството, когато те са извършени като част от широкомащабни или систематични атаки, насочени срещу гражданското население. В частност те включват убийство, унищожаване, вземане в робство, депортиране, лишаване от свобода в нарушаване на основните принципи на международното право, >Изтезания, изнасилване, сексуално робство, насилствена проституция, насилствено забременяване, насилствена стерилизация и всяка друга форма на сексуално насилие с подобна тежест, преследване на политическа, расова, национална,

етническа, културна, религиозна принадлежност или пол, апартейд, както и >Насилствено изчезване на лица.

Прилагане

Терминът прилагане означава мерки, които са необходими да се осигури спазването на международното хуманитарно право. Държавите са първите, които са отговорни за прилагането. Те следва във всички случаи да зачитат и да осигурят зачитането на международното хуманитарно право чрез включването на неговите разпоредби в националното законодателство, включително в наказателното право, за да осигурят наказуемостта на *>Военните престъпления*. Освен това, правителствата следва да вземат всички необходими мерки, за да ограничат нарушенията. В случай на тежки нарушения, самите държави трябва да преследват нарушителите или да ги предадат за наказателно преследване на друга договаряща се страна. Държавите също така отговарят за разпространение на международното хуманитарно право. На международно ниво *>Международната комисия за установяване на факти*, *>Ad-hoc трибуналите* и *>Международният наказателен съд имат задължения за прилагането*.

Приложимост

Международното хуманитарно право се прилага както към международен, така и към не-международен *>Въоръжен конфликт*. То започва да се прилага от началото на въоръжения конфликт и се продължава да е в сила до общото прекратяване на военните действия или до края на окупацията. Определени разпоредби остават в сила докато продължава де факто ситуацията. Така например, Третата Женевска конвенция закриля *>Военнопленниците дори след прекратяването на военните действия*.

Пропорционалност

Принципът на пропорционалността се прилага във всеки аспект на воденето на бойни действия. Например е забранено да се провеждат атаки срещу *>Военни цели, когато те ще причинят несъразмерна вреда на гражданското население и на >Граждански обекти*. Преди започването на атака, съществува задължение да се направи оценка дали отрицателният ефект върху гражданското население не е прекомерен във връзка с конкретното и пряко очаквано военно предимство.

Пряко участие в бойни действия

Само комбатантите имат право да участват пряко в бойни действия, или както се казва, в битка. Гражданско лице, което взема пряко участие в бойни действия, губи своята неприкосновеност от атаки за времето на своето участие. Гражданските лица все повече участват в дейности, свързани с воденето на бойни действия. Освен това, разграничаването между гражданските и военните функции става все по-трудно. Поради тази причина *>Международният комитет на Червения кръст започва многобройни консултации за изясняване на това понятие*.

Разграничаване

Международното хуманитарно право закриля гражданското население и забранява нападението срещу *>Граждански лица и >Граждански обекти*. Едно от неговите основни правила е принципът на разграничаване: страните в конфликта са задължени да провеждат военни действия изключително срещу *>Военни цели* и следователно следва винаги да правят разграничение между *>Граждански лица и >Комбатанти, както и между >Граждански обекти и >Военни цели*. Принципът на разграничение налага ограничения върху средствата и начините на водене на бойни действия: забранени са каквото и да е *>Оръжие или стратегия, които не могат да бъдат насочени изключително към специфична военна цел*.

Разпространение

Зачитането и осигуряването на зачитането за международното хуманитарно право е едно от най-важните задължения на Държавите-страни по *>Женевските конвенции от 1949 г.* Държавите са също задължени да включат разпоредбите на Женевските конвенции в своето национално законодателство и да работят за разпространението на международното хуманитарно право в мирно време, както и по време на *>Въоръжен конфликт.*

Разселени лица

Вътрешните разселени лица се отличават от *>Бежанците по това, че те са разселени в границите на собствената си държава.* Те имат право на закрилата, от която се ползват всички *>Граждански лица.* Международното хуманитарно право изрично забранява принудителното изселване на гражданските лица, както в международни и в не-международни конфликти, като определя такова деяние като *>Военно престъпление.*

Ранени, болни и корабкрушенци

Ранените и болните се определят като членове на въоръжените сили или *>Граждански лица, които се нуждаят от медицинска грижа и които се отказват от враждебни действия.* Според това определение не се квалифицира като ранен комбатант, който продължава да използва оръжие.

Международното хуманитарно право призовава всички страни в конфликта да се отнасят към ранените и болните по хуманен начин, т.е. да ги приютяват, спасяват и закрилят и да им оказват медицински грижи. Не трябва да се прави разграничение, освен от медицинско естество и на *>Жените трябва да се отделя особено внимание.* Същите правила се прилагат и към корабкруширалите лица, т.е. към всички членове на въоръжените сили и граждански лица, които се намират в опасност на море или във всяка друга водна площ. На ранените, болните и корабкруширали *>Комбатанти трябва да се признае статут на >Военнопленници.*

Репресивни мерки

Международното хуманитарно право не съдържа обща забрана на репресивните мерки. Все пак съществуват многобройни разпоредби, които забраняват особени видове репресивни мерки и особено мерките срещу >Закриляни лица, като например >Гражданските лица, ранените и >Военнопленниците. Забранени са и репресивните мерки срещу определени особени обекти като културните ценности и богослужебните места, околната среда и съоръженията, които могат да причинят настъпването на опасни ситуации (напр. атомни електроцентрали и язовирни стени).

Седем основни принципа

>Международното движение на Червения кръст и на Червения полумесец се ръководи от седем основни принципа:

Хуманност: Предотвратява или облекчава човешкото страдание, закриля живота и здравето и уважава човешкото достойнство.

Безпристрастност: Забранена е дискриминацията от всякакъв вид.

Неутралност: Движението е неутрално по отношение на военно положение, политика, идеология, религия и икономически интереси.

Независимост: Движението е независимо по отношение на военно положение, политика, идеология, религия и икономически интереси.

Доброволност: Помощта се предоставя на доброволна основа, без наличие на интерес.

Единство: Във всяка държава съществува само едно Национално дружество.

Универсалност: Движението присъства в целия свят.

Сили покровителки

Международното хуманитарно право предвижда, че всяка страна в конфликта може да определи неутрална държава като сила-покровителка. Целта на силата-покровителка е да защитава интересите на страните в конфликта и да осигури надлежното зачитане на международното хуманитарно право, особено по отношение на лицата, които са попаднали в ръцете на врага. Тя може също да предложи своите *>Добри услуги, като опит да сложат край на конфликта*. Днес, обикновено *>Международният комитет на Червения кръст (МКЧК) поема ролята на сила-покровителка*.

Солферино

В близост до това село в северна Италия на 24 юни 1859 г., обединените сили на Пиемонт-Сардиния и Франция се сражават срещу армията на Австро-Унгарската империя. След битката остават 40,000 убити и ранени на бойното поле без никой да им окаже помощ. Солферино е свързано с името на *>Анри Дюнан, чиято реакция на кръвопролитие на бойното поле довежда до основаването на организация за оказване на помощ (>Международният комитет на Червения кръст)*.

Средства и начини на водене на бойни действия

Даже по време на война не всичко е позволено. Забранени са различни средства и начини на водене на бойни действия, включително *>Вероломство, насаждане на страх, причиняване на глад, грабеж, >Вземане на заложници, >Репресивни мерки срещу гражданското население или срещу не-военни цели, депортиране, принудително набиране във въоръжените сили на >Военнопленници или на >Закриляни лица, безразборни атаки и отказване закрила на лица, които са извън строя (hors de combat)*. Оръжия, които причиняват *>Ненужно страдание са изрично забранени*. Има определен брой конвенции, които ограничават избора на *>Оръжия, както и забраняват производството, натрупването на запаси, трансфера и използването на определени оръжия*.

Тероризъм

В >Международното право все още не е дадено определение на понятието „тероризъм“. Международното право, >Правата на човека и международното хуманитарно право все пак забраняват много деяния и дейности, свързани с тероризъм. Всъщност, съгласно международното хуманитарно право, деяния, които по принцип се считат за актове на тероризъм, като атаки срещу гражданското население или >Граждански обекти, безразборни атаки или вземане на заложници, са забранени както в международните и в не-международните въоръжени конфликти. Освен това, международното хуманитарно право изрично забранява актове или заплахи с насилие, чиято основна цел е да всеят страх сред гражданското население.

Така наречената „Война срещу тероризма“ е политическа, а не правна концепция. Международното хуманитарно право се прилага изключително във >Въоръжени конфликти, като например в Афганистан и Ирак. То не се прилага в други ситуации, свързани с „Войната срещу тероризма“, като например атаките в Мадрид и Лондон през 2004г. и 2005г. От това не следва, че терористичните актове и опитите за противодействието им не са уредени в правото: в тези случаи се прилагат >Правата на човека, съответното национално законодателство и различните международноправни конвенции, които се занимават с борбата с тероризма.

Фундаментални гаранции

Международното хуманитарно право предвижда фундаментални гаранции за лицата, които не се ползват от по-благоприятно третиране въз основа на >Женевските конвенции от 1949 г. Тази минимална закрила включва например>Забраната на изтезанията и друго жестоко, нечовешко или унижително отнасяне, определени минимални стандарти по отношение на условията на задържане и някои съдебни гаранции.

Хагски конвенции

По време на двете мирни конференции в Хага през 1899 г. и 1907 г., са приети няколко конвенции с цел регламентиране на воденето на бойни действия. Едно от значимите постижения е забраната върху използването на *>Оръжия, които са от естество да причинят ненужно страдание. Към тези конвенции се добавя и Хагската конвенция за закрила на културните ценности в случай на >Въоръжен конфликт и двата >Допълнителни протокола към нея от 1954 г. и 1999 г.*

Химически оръжия

Химическите *>Оръжия съдържат химически вещества, които представляват опасност за здравето, могат да причинят смърт на хората и животните или да ги поставят временно в положение, в което да не са в състояние да се съпротивляват (hors de combat) или да причинят трайно увреждане.* Тези вещества също така могат да замърсят хранителни продукти, напитки и други материали. В резултат на ужасните последици, причинени от химическите оръжия през Първата световна война, през 1925 г. е забранена употребата на задушливи, отровни или други подобни газове. През 1993 г. е приета международна конвенция, която отива дори по-далече, като забранява разработването, производството, натрупването на запаси или употребата на химически оръжия и препоръчва тяхното унищожаване.

Хуманитарен достъп

В случай, че на гражданското население не бъдат адекватно осигурени хранителни доставки, международното хуманитарно право предвижда, че следва да бъдат предприети действия за подпомагане, които са хуманитарни, безпристрастни и не-дискриминационни, при условие, че засегнатите страни са съгласни. То също изисква от Държавите да разрешат и улеснят бърз и безпрепятствен достъп до пратките с помощи. *>Гражданските лица имат право да се обърнат към всяка организация, която може да им предостави помощ.* Въпреки това, хуманитарните организации често нямат достъп до *>Гражданските лица, които имат нужда от помощ и закрила по време на >Въоръжен конфликт, защото*

страните в конфликта отказват разрешение или поради географски или логистични трудности, бюрократични препятствия или съображения за сигурност.

Централна агенция за издирвания

Централната агенция за издирвания, създадена под егидата на >Международния комитет на Червения кръст (МКЧК) е със седалище в Женева. Тя е наследник на Централната военнопленическата агенция, която по време на Първата и на Втората Световна война защитава правата на >Военнопленниците, както и правото на техните семейства да знаят какво се е случило с тях. Агенцията работи с официалните информационни служби на националните власти, делегатите на МКЧК и други институции, действащи на терен. Тя координира издирването на изчезнали лица, изпраща информация за военнопленници и други задържани лица, осъществява обмен на затворници и завръщания в родината, предава съобщения и подпомага събирането на семейства.

Закрилящи организации*

Кои организации имат основна роля в закрилата на гражданските лица по време на война? 42 процента от интервюираните назовават МКЧК, Червения кръст/Червения полумесец, като най-важни организации. На второ място е Организацията на обединените нации (32 процента), пред международните хуманитарни организации и неправителствените организации. Религиозните водачи заемат четвърто място (18 процента). 84 процента от интервюираните са в състояние да определят правилно емблемата на Червения кръст или на Червения полумесец.

*Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Частни военни и охранителни компании

В ситуации на конфликт все повече се наблюдава тенденция Държавите да възлагат все по-голям брой задачи на частни военни и охранителни компании. Тези задачи включват закрила не само на *>Граждански лица и гражданска инфраструктура, но дори на военнослужещи от въоръжените сили и военна инфраструктура, обучение на военни и на полицейски служители, както и консултантски услуги, логистика, управление на въоръжени системи, включително събиране на разузнавателна информация и дори в някои случаи подкрепа във воденето на въоръжени действия.* Тези частни лица често влизат в контакт с лица, които са закриляни от международното хуманитарно право и понякога дори участват пряко във военни действия. Служителите на тези компании са задължени да зачитат международното хуманитарно право и засегнатите държави са задължени да осигурят това зачитане.

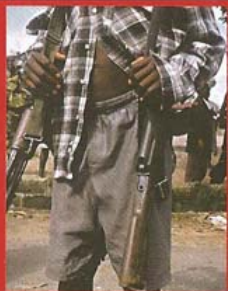
През 2006 г. Швейцария, в сътрудничество с *>Международния комитет на Червения кръст (МКЧК), предприе международна инициатива, за да се гарантира, че частните военни и охранителни компании, които действат в зони на конфликт, зачитат международното хуманитарно право и >Правата на човека.* През 2008 г. в резултат на тази инициатива беше изготвен така наречения Документ от Монтьо.

Шпиони

Шпионин е лице, което тайно се опитва да придобие информация от военно значение на територия, контролирана от противника. Шпионите, които действат облечени в цивилни дрехи нямат право на статут на *>Комбатант и ако бъдат заловени, не придобиват статут на >Военнопленник.* От друга страна, шпионите, които носят униформа, се считат за комбатанти и при залавяне следва да им се признае статут на военнопленници.

Ядрени оръжия

Тази категория оръжия включва атомни бомби, водородни бомби (термоядрени) и неутронни бомби. Докато атомните бомби, като тези пуснати над Хирошима и Нагасаки през 1945 г., не са забранени като такива от международното право, върху тях действат други забрани – върху изпробването, производството, натрупването на запаси, др. Според съвещателното мнение от 1996 г. на Международния съд на ООН (МС), използването на ядрени оръжия обикновено представлява нарушение на международното хуманитарно право поради мащаба на своето въздействие, въпреки че няма изрична забрана в >Обичайното международно право, нито такава в международното договорно право.

Военни престъпления*

76 процента от интервюираните вярват, че военнопредстъпниците трябва да бъдат изправени на съд. 16 процента предпочитат да загърбят събитията и да ги забравят, отколкото да продължават с присъда и наказание. 56 процента вярват, че наказването на военнопредстъпниците трябва да бъде извършено от тяхното собствено правителство, съдилища, военни или политически власти. 36 процента обаче са на мнение, че международен наказателен съд трябва да се занимава с такива дела.

*Резултатите са от световните консултации на МКЧК „Хората по време на война“

Impressum

Swiss Federal Department of Foreign Affairs (FDFA)
3003 Bern

Издател:

Федерален департамент на външните работи на Конфедерация Швейцария
3003 Берн
www.eda.admin.ch

Дизайн:

Swiss Federal Chancellery / Peter Auchli
Федерална канцелария на Конфедерация Швейцария / Петер Аухли

Поръчки:

Български Червен кръст
Бул."Дж. Баучър" № 76, София 1407
www.redcross.bg

За контакт:

Дирекция „Международно сътрудничество“
Български Червен кръст
Бул."Дж. Баучър" № 76, София 1407
www.redcross.bg

This brochure is also available in German, French, Italian and English.
Bern, 2011

Тази брошура съществува на немски, френски, италиански и английски език.
Берн 2011